

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 20.

V Ljubljani, dne 18. maja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Franciskanske ulice štev. 8/I.

Socialna demokracija na Slovenskem.

Po vsem svetu se razvija socialno-demokratska stranka tako mogočno, kakor bi ne bil pred par desetletji pričakoval nihče, izjemši morda kakšnega navdušenega optimista, ki vidi samo cilj in voljo, a ne zaprek. Razvoj socialne demokracije po Evropi, Ameriki, Avstraliji in Aziji je resnično velikanski in nasprotniki, ki ga omalovažujejo in ga ne priznavajo, slepe sami sebe, ne sebi v korist.

Priznavši to, pa moramo tudi priznati, da socialna demokracija na Slovenskem v svojem napredku še daleč zaostaja za bratskimi strankami po drugih deželah, tudi po avstrijskih. Preveč kritični in pesimistični duhovi, ki so vedno nezadovoljni, a nikoli zadovoljni, sicer nimajo prav. Našega dosežanega razvoja se nikakor ne sme podcenjevati; socialno-demokratsko delo na Slovenskem ni bilo neplodno, temveč je že rodilo sadove, ki imajo svojo veljavo. Položaj slovenskega delavstva je vsaj po mestih in po odločno industrialnih krajih vse drugačen, kakor je bil pred desetimi leti. V javnosti in v političnem življenju pa si je stranka pridobila več upliva, nego se navadno misli. Ta upliv se ne kaže vedno očitno in tisti, ki

stoje pod njim, ne trobijo tega po svetu; vendar se ga ne more zatajiti in marsikaj bi se bilo zgodilo pri nas drugače, nego se je, ako ne bi bilo socialne demokracije.

Vpoštevši vse to, pa moramo vendar reči, da ni vse tako, kakor bi moralo biti in če se vpraša, kdo je nezadovoljen z dosedanjim našim napredkom, se oglašimo prvi mi sami. In stvar je razumljiva. V slovenskih razmerah živimo — to se pravi v klavnih razmerah. V teh razmerah smo vzrastli, v njih smo bili odgojeni in bil bi pač čudež, ako ne bi bil malenkostni značaj vsega slovenskega življenja uplival tudi na delavstvo. Med slovenskim, pa med nemškim, angleškim, francoskim proletariatom je velika razlika, kakor tudi med slovensko, nemško, angleško, francosko i. t. d. buržoazijo. Od nekdaj je bila pri nas navada, govoriti mnogo o našem »dobrem ljudstvu«, ali dela za to »dobro ljudstvo« je bilo bore malo. Ko je slovenski narod politično nekoliko oživel, se je začelo takoj voditi visoko politiko in v vsem posnemati velike narode, ne misleč na to, da mora tako posnemanje postati enostavno prazno opičenje, kjer ni pogojev za velike nastope. Brez vseh priprav, brez prepotrebne delovne dela, brez vzgoje in rutine se je hotelo takoj nastopati na svetovni areni in tako se je zanemarjalo še nadalje vsako abecedo. Naše »dobro ljudstvo« je ostalo v temi in je bilo nerabno za vsako delo. Majhen narod smo; a še manjši, nego kaže naše število, kajti med poldrugim milionom Slovencev jih pride vsled pomanjkanja izobrazbe, vsled iz nje izvirajoče nerazsodnosti in apatije komaj peščica sploh v poštev. Na tako ljudstvo kaj lahko uplivajo fraze — danes te, jutri one,

kakor že pride. Tako ljudstvo je nezmožno lastnega, premišljenega dela in potrebuje vedno voditeljev, za vsako stvar, za vsako malenkost. Svoji moči niti ne zaupa; da bi lahko samo kaj storilo, da bi moralo samo delovati, na to niti ne misli. Ako so voditelji delavni, se zgodi toliko, kolikor morejo storiti posamezni ljudje, sicer pa še toliko ne. Posledice teh razmer opazamo pri starih meščanskih strankah. Pri klerikalcih in pri liberalcih vidimo samo klike, katerim delajo slučajni, vedno nezanesljivi »pristaši« samo štafažo. Da se pri tem klerikalcem bolje godi, nego liberalcem, je naravno in bi bilo naravno tudi, če ne bi imeli agilnejših moči, nego jih imajo liberalci.

V teh razmerah se je rodilo in je vzrastlo tudi slovensko delavstvo. Mlado je, kakor je industrija na Slovenskem sploh mlada. Izšlo je iz kmetijstva in njega velik del je še napol kmečki. Prave delavsko tradicije še nima. Zato je tudi razredna zavest med njim še slabotna. Kmečki nazori mu tiče še v vseh udih. Izobrazbe mu primanjkuje, ker mu je nihče ni dal; niti želje po izobrazbi ni nihče vzbujal v njem. Seveda mu je politika tedaj precej nejasna stvar, samoupravna zmožnost pa tako redka, da jo je smatrati skoraj za čudež.

V takem položaju mora trpeti tudi socialna demokracija in res trpi. Tistih zavednih, samozavestnih mas, kakor so pri drugih narodih, pri nas ni; sposobnih, agilnih, vztrajnih ljudi primanjkuje, eksperimenti ovirajo dosledno delo. Močno smo zaostali za svojimi bratskimi strankami.

Kaj sledi odtod?

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

XII.

Ali se je nihalo na veliki svetovni uri pomaknilo za las? Ali se je malo kazalce streslo, ko je označilo preskok iz devetnajstega v dvajseto stoletje? V teku večnosti ne pomeni stoletje toliko, kolikor tren trepalnice v človeškem življenju.

Okrog trideset let je preteklo, odkar smo zapustili kaplana Hercoga na njegovem žalostnem potovanju v gostilniški sobi »pri modri ščuki«. Od tistega časa je moral često obesiti torbo na rame; ali gospojinske gore stóje še vedno tako čvrsto in so tako lepe,

kakor takrat, ko se je žalostnega srca poslovil od njih. Solnce se smeje tako prijazno nad skalami in tratami, nad planinami in senožeti, kakor da se ni z lepo dolino vred postaralo niti za sekundo.

Niti ena šipa na oknu kaplanske sobice v Gospojni se ni kljub mnogim viharjem razbila izza tistega časa in vendar je po vrsti šestindvajset kaplanov, veselih in žalostnih oči, gledalo skozi na pokopališče. Doli pa se je medtem odprlo tritisoč grobov in toliko se jih je zaprlo nad prebivalci osamljene doline in vendar se ni zemlja zvišala niti za prst.

Pritlikavčki, ki so komaj videli čez šolsko klop, ko jim je kaplan Hercog tako lepo pripovedoval o dobrem Ablu in o hudem Kajnu, so se že povrnili iz vojašnice v domačijo in njih lastni otroci jim jahajo sedaj na kolenih. Dekletca, ki so takrat veselo plesala ringaraja, so že skoraj vsa

prekoračila dobo, ko je ples tako lep; skrbí z lastnimi otroci in s hišnim gospodarstvom, delo na polju in v hlevu jim je zgodaj zarilo brazde v obraze. Samo potok skaklja še vedno veselo kakor nekdaj čez mlinska koleša; njemu je dan kakor dan. V mlinu pa so žalostni dnevi zamenjali vesele.

Ne dolgo izza kaplanovega odhoda je priletela štoklja čez plano mlinsko streho, pa je tam izgubila zalega, brcajočega fantka. Za sedemmesečno dete je bilo seveda ne navadno veliko in močno. Ali moralo je biti sedemmesečno dete, kajti mlinarjeva Cenka je svojemu možu po povratku od Marije Pomagaj, sklicevaje se na vse, kar je sveto, prisegla, da je čista in nedolžna, da ji ne obtežuje srca noben greh z Miho. Pobožna mlinarica se je celo tako poglobila v prakso svetega Ligvorija, s katero se je seznanila pri Mariji Pomagaj, da je svojemu možu lahko prisegla s čisto vestjo,

Razmere, v katerih je razvoj prepočasen, je treba vsekakor izpoznati. Zakaj pred posledicami so vzroki. Ali samo konstatirati jih, pa pustiti, da gre kakor gre, se tudi ne sme. Moč razmer je velika, toda absolutna ni; kajti na razmere lahko uplivamo sami. To je na Slovenskem tembolj naloga socialne demokracije, ker pri nas buržoazija ni izvršila niti tistega dela kakor drugod. Nekaterih zaprek seveda ne more premagati delavstvo. Velike industrije ne more vsvariti, ker nima kapitalij za to. Socialisti lahko dokažejo z denarnimi sredstvi razpolagajočim slojem, da je lastna industrija Slovincem tudi z ozirom na narodni obstanek in razvoj brezpogojno potrebna in če bi bilo slovensko narodništvo res kaj realnega, bi se moralo tudi pri nas zidati tovarne, izrabljati vodne in druge prirodne moči, eksploatirati bogastva v notranjosti zemlje, povzdigovati promet i. t. d. Ali na vsak način je to naloga buržoazije, socialni demokraciji pa ne ostane v tem oziru nič drugega, kakor agitacija in povzbujanje.

Druge naloge pa ima stranka med delavstvom. Ne sme se namreč prezreti, da je po slovenskih krajih delavstva, in sicer ne v tako malem številu, kakor se navadno misli. Pač pa je vse premalo tega delavstva organiziranega. Poleg industrialnih delavcev v Ljubljani, v Trstu, v industrialnih krajih, je po deželi mnogo obrtniških in poljedelskih delavcev. Vse te kategorije pa spadajo v socialno-demokratsko stranko. Tja tudi pridejo s časom nedvomno. Železnih zakonov gospodarske razvrstitve ni mogoče prekucniti. Kar je izkoriščano, mora najti pot v tabor izkoriščanih. To je tako gotovo, kakor mora ogenj greti. Vendar pa ni vseeno, kdaj se to izvrši. Če ni mogoče, preskočiti nobene etape razvoja, se vendar lahko pospeši evolucijo. To je naloga socialne demokracije in sredstvo za to je agitacija.

Naši stranki se ne more očitati, da ni delala. Pesimisti v naših lastnih vrstah naj se tudi v tem oziru potolažijo. Mirne vesti se lahko pravi, da na Slovenskem sploh nobena stranka ni razmerno toliko delala, kakor socialna demokracija. Seveda tudi nobena ni imela tako težkega dela in tako nezadostnih sredstev. Seveda ne smemo biti nikoli zadovoljni sami s seboj in s svojimi uspehi. Pridobiti moramo mnogo več delavcev, nego jih imamo in zato je treba mnogo več agitacije. To je prvo in najvažnejše. Delati velike načrte, dokler se nima podlage in sredstev, da se jih izvrši, je neplodno delo.

da je to samo njegov otrok. Po onem naku je to lahko pošteno storila, kajti mislila si je: „Ta otrok je tvoj, ker sem ti ga darovala.“

Ako imajo misli in želje nosne matere res kak upliv na otroka, tedaj se mora iz tega dečka razviti izvrsten učitelj moralke svetega Ligorija.

Močno so zopet grmeli topiči, ko so nesli malega mlinskega princa v cerkev h krstu. Gospod župnik je krstil topot izjemoma sam. Saj je bila potem v gostilni krstna pojedina, ki je trajala še pozno po solnčnem zahodu.

In kaj lepo ime je dobil otrok pri krstu! Mlinar je seveda želel, da bi se imenoval po njem Jožef, ali mlinarica je hotela na vsak način, naj se imenuje Avguštin. Saj je bil sveti Avguštin duhovnik, celo škof, ta deček pa je tudi moral postati duhovnik, kakor je obljubila na božji poti. In morda bode tudi še škof iz njega? Kdo bi vedel? Seveda je imela še drug uzrok, da je zahtevala ravno to ime; tega pa ni povedala možu. V življenju svetnikov je čitala, da je bil sveti Avguštin v svoji mladosti zaljubljen in velik grešnik, a se je pozneje

Agitacija pa je pri nas otežkočena zaradi nezadostne izobrazbe ljudstva. Prevzeti moramo torej tudi to dolžnost, da nadomestimo delavcem, kar bi jim bili morali dati vladajoči sloji. Naša agitacija mora biti izobraževalna.

Vprašanje je, s kakšnimi sredstvi razpolagamo v ta namen. Agitacija je lahko ustmena in pismena. Potrebno je oboje. Pogoji, da se jo izvrši, pa se: Gotova mera zanimanja med ljudstvom (to zanimanje je treba seveda tudi vzbujati), pa spretni, sposobni in agilni agitatorji, nadalje primeren tisk in razširjanje tiskovin med ljudstvom. Glede teh pogojev so na Slovenskem težave, ki se jih ne sme prezreti. Slovensko ljudstvo splošno nima mnogo zanimanja za izobrazbo, ne za resno politiko, ne za gospodarska vprašanja. Kar je zanimanja, so ga meščanske stranke pokvarile s svojim časnikaštvom, ki je splošno zelo slabo in nikoli ni izvrševalo vzgojevalne naloge, pač pa je špekuliralo na najnižje instinkte čitateljev. To je enako na Kranjskem, na Štajerskem, na Primorskem — povsod. Kdor ima opraviti z našim narodom, ve, kako težavno je pripraviti slovensko ljudstvo do tega, da čita. Klavarno razširjenje naše literature, male naklade slovenskih časopisov, redke izdaje so znamenje tega žalostnega dejstva. V takih razmerah tudi brezplačno razširjanje tiskovin ne koristi veliko. Masa ljudstva ne zna čitati; kajti samo brati, pa ne razumeti, ne razsoditi, ne zapomniti si, ne pomagati nič. Najprvo je treba v ljudeh vzbuditi zanimanje za berilo. Tega tiskovina sama ne more opraviti. Nekaj lahko doprine; potrebnejša pa je v začetku ustmena agitacija, pri kateri se nikoli ne sme pozabiti na tiskopisje. Vsiljevati ljudem berilo, je nezdravo; delavstvo je treba tako vzdramiti, da samo zahteva časopise in knjige, tedaj šele se z njimi res lahko kaj doseže.

V tem oziru morajo seveda v prvi vrsti delovati organizacije, ki že obstoje. Tukaj je glavni moment. In če smo nezadovoljni s svojimi dosedanjimi uspehi, se pravi to, da smo nezadovoljni s svojimi organizacijami. Da so boljše kakor n. pr. klerikalne, to ne zadostuje. Društva naših nasprotnikov nam ne smejo biti merilo. Mi moramo biti delavnejši, nastopati moramo bolj vztrajno in dosledno. Delo v organizacijah se mora voditi v dvojni meri; v lastnih mejah je treba — razven specialnih nalog — izobraževati člane v vseh potrebnih in koristnih rečeh; izven svojih mej je treba vzbujati zanimanje,

tako spokoril, da je postal svetnik. To ji je bilo ravno prav. Ta otrok naj vzame njeno ljubimkanje z Miho na se, in s tem, da vstopi v duhovniški stan, izbriše materino krivico.

Končno je tudi mlinar popustil in je bil zadovoljen celo z duhovnikom; zato pa mora dobiti prihodnji deček njegovo ime, o čemur je Cenka soglašala. Bil je sedaj celo ponosen na to, da ima Avgušтина v družini, ker je župnik v svojem govoru pri krstni pojedini dejal, da je sveti Avguštin najpametnejši med vsemi svetniki, kar jih je v nebesih. Pameten pa je bil tudi mlinar, to se mu je moralo priznati. Pameten je bil v kupčiji, kadar je jemal kmetom les in žito za smešne cene, pameten je bil pri prodaji, ker je vsako vrečo napolnil samo za tri četrtiline. Zato je imel pač najdebelejšje prašiče v svinjaku in najlepše krave v hlevu, kmalu pa je bil na njegovo ime tudi lep kupček denarja v hranilnici. Ako se poda Gustel za svojim očetom, postane iz njega sčasom bogat župnik.

Temu visokemu cilju je bila prikrojena vsa vzgoja dečku. Ko je znal otrok komaj misliti in ga je mati jemala seboj v cerkev,

da se naredi iz indiferentnih delavcev zavedne.

V organizacijah je treba organizirati agitacijo. Stari rek socialno-demokratske stranke je treba uresničiti: Vsak zavedni pristaš mora biti agitator. Ni treba, da bi bil vsakdo govornik, da bi si vsakdo razbijal glavo o najbolj kompliciranih predmetih. Treba pa je drobnega dela.

Tega nam največ primanjkuje; to delo se prezira. In vendar je to najvažnejše. Na vabilih na ta in oni shod se pravi: «Pripeljite neorganizirane seboj!» V najboljšem slučaju pa dajo organizirani sodrugi vabilo še kakšnemu neorganiziranemu tovarišu in mislijo, da so že agitirali za shod. Na obnem zboru se sklene: «Vsak ud ima nalogo, da pridobi tekom tega in tega časa po enega novega uda.» Sklene se soglasno; kadar je zbor zaključen, je sklep pozabljen. Stokrat se tiska: «Razširjajte svoj list!» Ako administracija ne pridobi sama novih naročnikov, utegne dolgo čakati na nje. Po strankinem zboru se razglasi: V vsakem kraju, kjer je kaj sodrugov, naj si izvolijo zaupnika, naj ga naznanijo izvrševalnemu odboru in naj se ustanovi lokalno organizacijo; če sodrugi sami ne vedo, kako se to izvrši, se jih bode poučilo. Deset sodrugov sedi skupaj in čita sklep, izvrši ga pa ne eden.

To je največja napaka in to je treba odstraniti, preden se misli na kakršnekoli večje načrte. To se pravi: Organizacijo izpopolniti. In to se mora zgoditi, sicer je vsako temeljitejše delo zaman. To pa se ne tiče kakšnega posameznika, temveč vseh skupaj. Vsi morajo začeti s tem delom, potem bode vse drugo lahko.

Politični odsevi.

Državni zbor se je v torek sešel. Samoposebi se razume, da je najvažnejše in za sedaj takorekoč edino vprašanje, s katerim se ima pečati, volilna reforma. Iz za svojega imenovanja je novi ministrski predsednik, princ Hohenlohe, porabil skoraj ves čas za pogovore z voditelji strank, da omogoči kompromis, ki je v abnormálnih avstrijskih razmerah potreben, da se reši volilno vprašanje parlamentarnim putem. O konferencah pri ministrskem predsedniku se je poročalo mnogo, večinoma po šmokovski navadi, ki nikoli nima namena, povedati, kar je res važno, temveč vedno le tisto, kar ugaja

mu je pokazovala gospoda v lepi mašniški opravi in je dejala: „Glej, tak gospod župnik moraš postati tudi ti.“ In kakor je rastel otrok, tako je naraščal v njem in z njim tudi župniški ponos. Saj pride tak župnik takoj izza Boga in tak župnik je hotel postati tudi Gustel. Starši so se že sedaj ponosno ozirali na bodočega gospoda fajmoštra, kakor da nosi že mašniški blagoslov in bogato župnijo v žepu. Dočim je govoril mlinar enostavno o „fajmoštru“, kadar je mislil na sedanjega gospodarja v župnišču, je dejal vselej „gospod župnik“, kadar se je govorilo o Gustlovi bodočnosti.

Otroku torej ni bilo niti treba podedovati stremljenja za povišanjem od svojega pravega očeta in nekdanji ponos od matere. Napačna vzgoja je zadostovala sama po sebi, da se je mlado srce napolnilo z ošabnostjo. Tako se je zgodilo, da je bil Gustel že v šoli drugačen kakor drugi otroci, s katerimi se ni niti igral, ker so mu bili bodoči kmetje in drvarji prenizki.

Zato je imel doma že svoj lastni oltarček, ki mu ga je mati prinesla za Miklavža obenem s kositrovim kelihom in z mašno kanglico iz mesta. Z mašno opravo iz pa-

stališču njegovega lista. Nepreporno je, da ima Hohenlohe resen namen, rešiti volilno reformo. Kako izvede to nalogo, se pa danes pač še ne more reči. Kajti parlamentarne razmere še nikakor niso jasne in število sovražnikov splošne in enake volilne pravice se ni zmanjšalo. Celo nekatere krinke padajo, ki so jih doslej »prijatelji« volilne reforme prav spretno držali pred obrazi. Tako n. pr. piše glavno glasilo krščanskih socialcev, dunajski »Deutsches Volksblatt«, izza občinskih volitev v četrtem razredu jako strupeno proti splošni in enaki volilni pravici. Poljski stančiki intrigirajo prej kakor slej; Vsenemci nadaljujejo svoje blazno ropotanje; klerikalci so nesložni, dočim so nekateri za splošno in enako volilno pravico, ji nasprotujejo drugi, zlasti na Štajerskem in Gorenjem Avstrijskem kaj zagrizeno. Med Čehi rogovilijo takozvani radikalni elementi; žuganje slovenskih liberalcev je znano, v klerikalnem klubu pa niso edini.

Seveda se ne sme precenjevati teh nasprotij; v stvari je prav mnogo komedije in marsikatero zahtevo se utegne še vtakniti v žep, ako izpoznajo dolične stranke, da je brezmiselnost opozicija neuspešna. Toda z ozirom na pomankanje odkritosrčnosti je vsaka prognoza nedopustna. Nihče ne more danes jamčiti, da bode imela v parlamentu potrebna večina dosti pameti in da bode reforma gladko sprejeta. V tej zbornici so še vedno mogoče najravnopravnejše norosti. Toda v tem kaosu negotovosti je vendar eno gotovo. Splošna in enaka volilna pravica mora postati zakon — tako ali pa tako. Kdor tega ne razume, je zgubil vsako pravico do sodelovanja v političnem življenju. Kadar je kakšno vprašanje tako razburilo javnost zlasti v najširših krogih, ga ni več mogoče odstaviti z dnevnega reda. In napetost, ki jo je zahteva po volilni pravici povzročila, traja že tako dolgo in je dosegla tako stopnjo, da je vsako zavlačanje skrajno nevarno. Delavstvo je zapostavilo prejšnjega vprašanja, le da more koncentrirati kolikor mogoče vse moči za boj za splošno in enako volilno pravico. A to ne more trajati celo večnost. Tudi proletarijat ima živce, pa se ne sme pričakovati od njega, da zaspi in podeli sovražnikom tako priročno, da pokopljejo reformo, brez katere se delavstvo ne more več času primerno razvijati. Razni dogodki, zlasti na Galiskem, pričajo, da se je proletarijat že

pirja je že vsak dan čital maše in mati je poslušala zmeso latinskih popačenih besed bolj pobožno, kakor mašo v cerkvi.

Tudi mlinar je bil zanešen, kadar je pel njegov princ tako resno, kakor da je najsvetejša molitev smešno spakedrane besede.

Pa tudi družina je morala častiti v otroku bodočega župnika. Gorje hlapcu ali dekli, ako so ga imenovali malega smrkavca, če je ukradel gnezdo in zabil mladim pticam vratove! Tako nekrščanskih ljudi se ni moglo rabiti v hiši, ki je imela malega župnika.

V takih razmerah je imel tudi učitelj velik križ z fantom tembolj, ker je bil novi učitelj brezbožen liberallec, mlinar pa se je kot katoliški mož povzpela do načelniške časti v krajnem šolskem svetu. Učitelj je časti v krajnem šolskem svetu. Učitelj je pozdravil kakor odrešenje dan, ko je Gustel, seveda z najboljšim izpričevalom — kajti svedočbo, ki ne bi izkazovala v vsaki vrsti »prav dobro«, bi bil vrgel načelnik šolskega sveta učitelju pred noge — zapustil ljudsko šolo, da se na jezuitski gimnaziji privikrat zaleti na poti do župnikovanja. Dalje prih.

naveličal čakanja. Za državni zbor je sedaj zadnji čas, da izvrši svojo dolžnost; ako tega ne stori neodvlačno, tedaj je vsako nadaljne konferiranje, parlamentiziranje in diplomatiziranje izključeno. Kaj stori tedaj Hohenlohe, ki je izjavil, da je volilna prenova zahteva, katere se ne prepreči več, to je njegova stvar. Delavstvo pozna svojo nalogo in ve, da ne pusti splošne in enake volilne pravice propasti, pa naj se zgodi, kar se hoče.

Velik del meščanskih strank očitno nima pravega pojma o položaju in zlasti ne pozna brezprimerne odločnosti delavstva. Sklepi socialne demokracije in strokovno organiziranega proletariata so jasni in nedvomni; lastniki privilegij pa menda ne znajo preceniti resnosti delavske volje. Videti je, kakor da bi želeli najskrajnejši boj, čegar dalekosežnih in usodnih posledic ne umevajo. Ali če postane ta boj, ki zahteva ogromnih žrtv na obeh straneh, potreben, ne bode odgovorno delavstvo, temveč privilegiranci, ki ga provzročijo. Delavstvo je svarilo, dokler je bilo čas. Sedaj ne bode več svarilo, ker bi bilo tudi to le zavlačanje; v najkrajšem času se mora odločiti, kako stoje stvari v državnem zboru. In če volilna pravica ne bode v najbližji bodočnosti zagotovljena, začne neizogiben boj.

Dunajski socialni demokratje so dosegli pri občinskih volitvah velik uspeh. V četrtem volilnem razredu, ki je imel doslej tri socialno-demokratske zastopnike v občinskem svetu, je bilo pretečeno sredo izvoljenih sedem socialistov. Razven dosedanjih občinskih svetovalcev: Reumann, Schuhmeier in Schillinger so bili izvoljeni še sodruzi: Domes, Skaret, Wutschel in Vinarsky. Socialni demokratje so dosegli večino v okrajih Favoriten, Ottakring, Floridsdorf, Margareten, Meidling, Rudolfsheim, Brigittenau. V vseh okrajih skupaj je bilo odanih za socialne demokrate 97.094, za krščanske socialce 110.750 glasov. Krivičnost neveljavnega volilnega reda je očitna po teh številkah. V četrtem volilnem razredu glasujejo vsi mestni volilci. Razmerje v tej kuriji odgovarja torej razmerju strank v mestu in dandanes imajo socialni demokratje le neznatno manj glasov kakor krščanski socialci, imajo vendar izmed stopetinstiridesetih komaj bornih sedem mandatov! In če bi imeli absolutno večino vseh volilcev, bi vendar vsled krasne razredne volitve ostali v neprimerni manjšini! Vsaka volitev dokazuje krivičnost kurialnega volilnega sistema in je nov argument za potrebo splošne in enake volilne pravice. Še pomembnejših kakor pridobitev štirih novih mandatov, je za dunajske sodruge naraščanje socialno-demokratskih glasov. Leta 1900 so dobili pri občinskih volitvah 56.306 glasov; to število se je do letošnjega leta povišalo na 97.094 glasov. Iz tega ni težko sklepati na uspehe dunajskih sodrugov pri bodočih državnozborskih volitvah. Slovenski sodruzi pa naj bi si odtod vzeli vzgled.

Položaj na Hrvaškem je nesiguren. »Narodna stranka« in vlada ne moreta preboleti strašnega poraza, ki sta ga skupno doživela pri zadnjih volitvah. Najzagrizenejši Madjaroni ščujejo vlado, naj po sili izpremeni položaj in vesti, ki pripovedujejo, da je vlada v tem oziru storila neke korake, niso neverjetne. Podban Chavrak je sicer podal svojo demisijsko, ki je bila tudi sprejeta, ali ban Pejačević še ni odstopil, kar se tolmači na razne načine. Konsekventno njegovo držanje nikakor ni. Pred volitvami je izjavil, da se hoče ozirati na »narodno« stranko; ko je ta ključ izgubila večino, je torej padla njegova opora in dosledno bi moral takoj odstopiti. Po enem tolmaču pa namerava ostati na svojem mestu, češ, da večina opozicije ne zametuje zveze, odnosno pogodbe z Ogrsko, vsled česar je temeljna podlaga njegove politike neizpremenjena; druga verzija pa pripoveduje, da namerava razpustiti sabor in razpisati nove

volitve, ne da bi se oziral na ogrsko vlado. Nove volitve pa naj bi se izvršile po Khuenovem sistemu, to se pravi uradniki naj bi bili prisiljeni, glasovati za vladne kandidate. Kdor je v nevarnosti, da utone, se oprijemlje tudi slame; le tako bi bilo mogoče razumeti ta načrt. Kajti ogrska vlada gotovo ne privoli v tako »rešitev«; če bi pa ban izposloval dovoljenje za razpust sabora pri kroni proti volji ogrske vlade, bi si sam onemogočil svoj položaj, kajti sodelovanje z ogrsko vlado bi bilo tedaj pač nemogoče. Vsekakor pa se gode za kulisami stvari, ki niso jasne. Sabor se je konstituiral. Stari Barčić je odklonil izvolitev za predsednika s pozivom na to, da to ne bi bilo v skladu z njegovimi demokratičnimi načeli. Tedaj je bil izvoljen za predsednika dr. Medaković, za prvega podpredsednika dr. Mile Starčević, za drugega pa Grga Tuškan. Sabor je sprejel resolucijo, ki zahteva, da se ustavi vse tiskovne pravde.

Ogrske volitve so končane. Od 413 mandatov odpada 240, torej absolutna večina, na neodvisno (Košutovo) stranko, 74 na ustavno, 30 na (klerikalno) ljudsko, 1 na novo, 1 na socialistično stranko; Sasi imajo 12, Srbi 4, Rumuni 14, Slovaki 8 mandatov, kmečka stranka 1, izven stranke je 7 poslancev. V 13 okrajih so potrebne ožje, v 5 pa nove volitve.

Nemški socialni demokratje so dne 7. t. m. zmagali pri ožji volitvi za državni zbor v Darmstadtu. Socialistični kandidat sodrug Bertholt je dobil 16.656 glasov proti 15.921, ki so odpadli na nacionalno liberalnega kandidata Steina. Od leta 1903 do letos so socialisti pridobili 2512 glasov. To je »tolažba« za nasprotnike, ki bi radi sebi in svetu dopovedali, da socialna demokracija na Nemškem nazaduje.

V Italiji so se odigrali pretečeni teden krvavi dogodki, ki so imeli važne politične posledice. Dne 3. maja je vstopilo v Turinu tekstilno delavstvo, večinoma ženske, v stavko, z zahtevo deseturnega delavnika. Podjetniki so odklonili vsako obravnavo, tudi posredovanje mestnega župana. Stavka se je vsled tega razširila. Prvi dan je bilo 8000 stavkarjev, to število pa je naraščalo na 12, 16, do 30 tisoč, ker se je delavstvo vseh sorodnih strok izreklo solidarno. Zjutraj dne 7. majnika je bil položaj že tako resen, da se je zdelo oblastim potrebno, zasesti ulice v bližini tekstilnih tovarn s konjeništvom. Socialistični mestni svetovalci so se obrnili do mestne uprave, da bi prepustila delavcem kak večji lokal, da bi jim ne bilo treba ostajati na ulici. A prošnja je bila zaman. Tekom dne je prišlo večkrat do manjših konfliktov med stavkarji in med vojaštvom, ki pa niso bili pomembni. Zvečer okrog 7. ure je hotela kavalerija izprazniti Corso Siccardi. Delavci so se umaknili v zadržni dom in se bi bilo vse dobro, da se ni nekoliko policistov, ki so zavohali kri, zaletelo v vežo, kjer so začeli kakor blazni brez povoda streljati. Izprožili so do 15 strelcev, pri čemer so ranili 8 delavcev, med njimi dva smrtno. To barbarsko prelivanje krvi je tako razburilo turinske delavce, da so takoj odgovorili z generalno stavko. Drugi dan se ni delalo v nobenem podjetju, cestna železnica ni vozila, v železniških delavnicah je počivalo delo, kruha se ni peklo — samo bolniški strežaji in stavci dnevnikov so ostali vsled zaključka delavske zbornice pri delu. Generalna stavka se je kmalu razširila po mnogih mestih. Socialistična frakcija v državnem zboru je sklenila svetovati delavcem, naj ne vstopijo v generalno stavko, pač pa v parlamentu interpelirati zaradi turinskih dogodkov in zahtevati, da zbornica takoj začne debato o Turatijevem predlogu glede porabe vojaštva pri stavkah. Ako zbornica ne bi ugodila tej zahtevi, naj se obstruira in če obstrukcija ne bi imela uspeha, naj vsi socialistični poslanci odlože mandate. — Zbornica je po govoru ministrskega predsednika Sonnina odklonila Turatijev predlog, ravno tako posredovalni

predlog poslanca Barzilaija, ki je nasvetoval sledeči sklep: »Zbornica priznava potrebo zakonodajnih sredstev proti masakriranju delavcev.« Vsled odklonitve obeh predlogov so socialistični poslanci odložili svoje mandate. Sonnino je pozival zbornico, naj tega ne vzame na znanje. Socialistični poslanci so v drugem dopisu ponovili svoj sklep in ker zbornica nima pravice, da bi prisilila kakšnega poslanca, da obdrži svoj mandat, je vzela končno odložitev mandatov na znanje. Stavka je končana.

Volitve za francosko zbornico so končale z velikim porazom monarhistično-nacionalistično-klerikalne reakcije. Nazadnjaki so upali, da dosežejo velike uspehe, ker so računali, da jim pomaga cerkvena politika vlade in pa strah filistrov pred delavskim gibanjem. A ne le da niso pridobili novih mandatov, temveč niti dosedanjega števila niso mogli ohraniti; težke izgube so doživeli zlasti v Parizu, kjer so bila doslej za nje tla najbolj ugodna. Izvoljenih je 74 konservativcev in liberalcev, 22 nacionalistov, 70 naprednjakov, 53 republikancev leve, 77 radikalcev, 85 socialnih radikalcev, 33 združenih socialistov in 10 neodvisnih socialistov. Za 154 mandatov bodo ožje volitve.

Ruska дума je torej končno otvorjena slovesno, z vsem bizantinskim pompom, ki je navaden na ruskem dvoru. Car Nikolaj je prečital kratek prestolni govor, ki ni ne vroč, ne mrzel, pač pa je sestavljen iz brezpomembnih fraz. Cesar se je pred vsem pričakovalo, ni prestolni govor niti omenil. Amnestije za politične zločince. In vendar je to najglavnejša zahteva cele dežele in gosudarstvenaje dume, ki je sklenila kot odgovor na prestolni govor izdelati adresu, v kateri izreče pričakovanje, da se proglasi splošno amnestijo. Nekateri poslanci so o tem vprašanju v dumi jako radikalno govorili. Za amnestijo se je izrekel tudi bivši vodja ministrstva Witte. Ako ima car le količkaj resnega namena z novim zistomom, mora ugoditi tej splošni zahtevi; amnestija je edino sredstvo, ki bi utegnilo preprečiti nove izbruhe revolucije in nedogledne posledice. Toda car je še vedno slepo orodje v rokah kamarile, ki hoče na vsak način rešiti absolutizem in kateri je tudi дума trn v peti. Ako kamarila zmaga, tedaj je tudi novo oživljenje revolucije neizogibno. Amnestija pa bi bila prvi dokaz, da niso vse konstitucionalne formalnosti samo slepilo.

Angleška zbornica je sprejela zakonski načrt, ki določa, da se ima delavni čas v rudnikih postopno skrajšati do 8 ur.

Domače stvari.

V kamniškem »Našem Listu« je bilo predzadnje soboto priobčeno pojasnilo, »zakaj da so nekateri izmed »mladih« vstopili v izvrševalni odbor narodno-napredne stranke?« Mesečnik »Naši zapiski« v aprilovi številki namreč očita »mladim«, da so storili ta korak, akoravno so do nedavnega časa povdarjali svoje strogo opozicijsko stališče proti liberalni stranki, in pravi, da taki opoziciji manjka vseh predpogojev za obstoj, kaj se za zmago. »Naš List« odgovarja temu očitanju, da je neutemeljeno, ker hočejo »mladi« delati s »starimi« vred, ne pa samo zabavljati, kričati in terorizirati. Priznava pa, da so »mladi« stali v očitni opoziciji proti bivšemu vodstvu narodno-napredne stranke; torej ne proti stranki sami. In sicer so za to, ker so se smatrali članom te stranke, mogli biti v opoziciji. Njihova opozicija je bila v stranki, ker bi bili sicer nova stranka. In kljub temu, da so oponirali v stranki, niso bili »liberalci« in tudi nočejo postati »liberalci«. — Vsekako je koristno, da se to priznanje zabeleži, da se n. pr. baš iz »Našega Lista« nismo mogli prepričati, da bi bilo pravo. Resnično je namreč, da je o

»mladih« bilo splošno razširjeno mnenje, da so skupno zase in ne v liberalni stranki, in da se je na vseh sestankih mladih temu ugovarjalo, da bi jih kdo istovetil z liberalci. Mogoče, da se je neposredno pred shodom zaupnikov liberalne stranke stopilo na drugo pot, ki se je odprla »mladim« v liberalno stranko. Preje gotovo niso bili opozicija v liberalni stranki. In ni se jim šlo le zoper vodstvo te stranke! Imeli so višje cilje... Le ena zanimivost še: »Liberalci«, pravijo »mladi«, niso in nočejo postati. V liberalni stranki pa so, njeni člani so: kaj so pa vendar?! Napravljajo utis, da ne vedo tega! Ali klerikalec, ki je v opoziciji proti svoji lastni stranki, klerikalec! In socialni demokrat, ki v svoji lastni stranki oponira, — ali ni socialni demokrat?! Če nočejo postati »liberalci«, oziroma, če že niso postali davno, potem pa niso v liberalni stranki. In če jim je šlo ob vstopu v izvrševalni odbor narodno-napredne stranke le zato, da pomagajo pri porodu programa narodno-napredne stranke ali kakor se bode že nazvala velika slovenska stranka, ki so jo imeli v mislih, potem bi bili vsaj isto delo lahko opravili zunaj sedanje liberalne stranke, kakor ga bodo sedaj kot opozicija v nji opravliali. Razlika bi bila le ta, da bi jih samostojno delo ne bilo kompromitiralo; vstop v liberalno stranko in kooperacijo s to stranko sta jih pa... Zadovoljni bi bili, če bi v par letih o »mladih« mogli reči: Skoda jih je pa le bilo!

»Slovenski Narod« se morda še nikoli ni tako veselil, ako je padel kak minister, kakor sedaj, ko je demisioniral baron Gautsch. Njegovo veselje pa ne izvira ravno iz animoznosti proti Gautschevi osebi, poleg katere bi bili liberalci prav radi posadili kakega Slovenca za ministra, temveč iz tiste antipatije proti splošni in enaki volilni pravici, katere Tavčarjevo glasilo še vedno ni prebavilo. Pač slabo se prilega naprednemu organu tisto nepritajeno kajenje poljskemu klubu, čegar dim se dviga iz vsake vrstice »Narodovih« uvodnih člankov. Redakterji liberalnega lista pač menda niso tako naivni, da ne bi razumeli politike poljskih stancikov, kateremu je bila zahteva vsakega novega mandata samo izgovor za preprečenje volilne reforme. Slovenci pač nimamo nobenega povoda, potegovati se za močan poljski klub, čegar politika je bila vedno skrajno egoistična, a ni nikoli jemala obzira na potrebe drugih, bodisi tudi slovanskih narodov. Nu, to ni najvažnejše. Za zahteve Abrahamoviča in Dzieduszyckega je značilna deželna avtonomija, ki stoji na čelu vseh njihovih tirjatev in ki je slovenskim interesom tako nasprotna, da se brez frazarstva lahko imenuje vsakega Slovenca, ki podpira tako infamno politiko, izdajalca. Deželna avtonomija kot splošno načelo, je naravnost uničevalna za Slovence z narodnega stališča in danes bi pač tudi jugoslovanski političarji že lahko razumeli infernalnost vsakega provincializma, naj si nadeva kakršnokoli ime. Deželna avtonomija Galicije v tem smislu, kakor so je predlagali Vsenemci v parlamentu, je pa samo sredstvo, s katerim se zagotovi nemško hegemonijo v državi in kako naj se vendar pravi slovenskim političarjem, ki podpirajo in zagovarjajo tako stremljenje? Ze dolge mesece se izkuša razburiti vso slovensko javnost zaradi difference slovenskih mandatov na Štajerskem in na Koroškem. Toda kaj pomenita tista dva ali trije mandati napram poljski zahtevi, ki hoče vse slovanske narode na milost in nemilost izročiti nadvladi nemške, z avtonomiziranjem Galicije umetno ustvarjene večine? Večni krokodilski jok zaradi dveh štajerskih mandatov je res že preveč vsiljiv in povedati se mora že enkrat, da je tudi zelo neodkritosrčen. Ako hočejo delati slovenski narodnjaki slovensko politiko, tedaj jim je vprašati, koliko mandatov dobi slovenski narod, ne pa koliko jih bode na Kranjskem, koliko na Štajerskem in koliko na Primorskem. Nekoliko desetletij deklamirajo že o Sloveniji, a naenkrat začno na Štajerskem

stokati, da so prikrajšani na korist Kranjcev in Primorcev. Kdo naj torej veruje elegijam o skupnosti vseh Slovencev? Vsaka stvar ima svoje meje in te loterijske politike mora biti tudi enkrat konec. Ko so z vsem svojim konstruiranim patosom začeli zahtevati več štajerskih mandatov, bi bil človek mislil, da vedo, s kakšnimi sredstvi bodo dosegli povečanje slovenske delegacije. Sedaj se vidi, da niso vedeli prav ničesar in da so znali samo tarnati, pa očitati drug drugemu, da je prodal štajerske Slovence. Če pa je taka, tedaj sploh niso imeli pravice, zavarovati narod, temveč njih edina naloga je bila, nastopiti z vso energijo — ako je kaj imajo — za tisto volilno reformo, ki pomeni neoporečno kolosalen napredek za Slovence. To velja z narodnega stališča. O socialnih interesih volilne reforme, o nujni potrebi delavskih slojev molčimo, kajti o takih rečeh govoriti z našo buržoazijo je ravno tako, kakor metati bob ob steno.

Predavanje v Proseku. Predzadnje nedeljo je priredilo tržaško društvo »Ljubljanski oder« javno predavanje v dvorani gostilne gospoda Starca na Proseku. Predavanje je bilo najprvo projektirano v Kontovelju, toda ondodno gospodarsko društvo je odreklo svojo dvorano, ne da bi bilo povedalo kak vzrok. Misliti si ga je seveda lahko, drugo pa je vprašanje, ali bodo vsi udje omenjenega društva zadovoljni s takim postopanjem. Za predavanje je bilo treba torej poiskati dvorano na Proseku in s tem je bilo izgubljeno mnogo dragocenega časa za agitacijo. Hvala narodnjakom, ki jim je bila izobrazba vedno deveta briga, je zanimanje za kaj takega, kakor je predavanje, v okolici tako majhno, da je treba nenavadno mnogo agitacije, preden se vsaj nekoliko zdrami ljudstvo. Uspeh narodnjaške politike se kaže tudi v tem, da je med vami Kontoveljem in Prosekom hudo nasprotstvo in Kontoveljčani ne gredo na Prosek, Prosečani pa ne v Kontovelj. Dan za predavanje ni bil srečen. V Proseku je bil ples. To je pri narodnjakih staro »agitacijsko« in menda izobrazevalno sredstvo. Ni treba, da bi bil človek nasprotnik zabave, ali če se z večnimi plesi ubija zanimanje za vsako drugo stvar, tedaj je to poneumnjevanje. In po okolici res ne najdeš družega, kakor ples pa balmanje. Tudi neki pogreb je bil tisti dan in tako je bila udeležba pičla. Prišlo je na predavanje nekaj nad 40 ljudi. Govoril je sodrug E. Kristan o predmetu: Kaj je socialno vprašanje. Njegovo stvarno, poljudno in živo razlaganje je naredilo velik vtisk in vsekakor smo tudi s tem uspehom lahko zadovoljni. Društvo »Ljudski oder« si bode pridobilo veliko zaslug, ako posveti svojo pozornost tudi zanemarjeni okolici, kamor nikoli ne pride izobrazba, ako se bode cakalo na narodnjake. Kajti ne le, da oni v tem oziru ne store ničesar, temveč se ovirajo, kolikor morejo. Bilo je ljudi, ki so agitirali tudi proti temu predavanju, toda — oče, odpusti jim, ker ne vedo, kaj delajo.

Shodi.

Ljubljana. V nedeljo, dne 20. t. m. ob 1/2 10. uri dopoldan je v dvorani »Puntigamske pivnice« (bivši »Katoliški dom«) ljudski shod. Povod temu shodu je zadnja stavka v Koslerjevi pivovarni. Zadnji shod, ki je bil pretečeno soboto zvečer tudi v »Puntigamski pivovarni«, je sklenil, da ima delavstvo določiti svoje stališče glede nadaljnjega ravnanja, ako brata Kosler ne ugodita upravičenim zahtevam delavstva v pivovarni. Ker se to ni zgodilo, temveč je podjetje — na svojo lastno škodo — ostalo brezobzirno in trmasto, ter je stavkujoče delavstvo sklenilo, končati stavko, je potrebno, da izvede splošno delavstvo sedaj svoj sklep. Vprašanje je, ali naj Koslerjevo podjetje brutalno triumfir nad delavstvom, ali pa naj se nastopi proti njemu s tistim sredstvom, ki se ga se lahko porabi glede pijače, ki se jo izdeluje v taki pivovarni. Shod je torej zelo važen in po-

trebno je, da se ga udeleži vsakdo. Pričakovati je torej obilnega obiska in pridne agitacije.

Trst. V nedeljo, dne 20. t. m. ob 11. uri dopoldan bode v veliki dvorani «Delavskega doma», ulica Boschetto 5 (II. nadstropje) javen ljudski shod z dnev. redom: «Slovenski svetovalci v tržaškem mestnem svetu in delavstvo.» — Shod sklicuje politični odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke. Slovenci! Delavci! Stališče, ki so ga zavzeli slovenski občinski svetovalci v vprašanju jezuitov, je tako poniževalno za Slovence, ki so postavljeni v luč najbolj jezuitskega klerikalizma, da mora posredovati proti njemu vsak Slovenec, ki moče, da bi veljal ves naš narod za armado nazadnjaštva. Tudi mi smo Slovenci in povedati moramo tej gospodi, da nimajo pravice, v imenu vsega tržaškega Slovenstva izvrševati ponižne službe klerikalizmu, ki je največ zakrivil našo dosedanjo zaostalost in ki hoče tudi vso našo bodočnost izročiti brezobzirnemu mračnjaštvu. Pridite torej vsi na shod!

Brežice, 6. maja. V gostilni g. Žerjava se je vršil ob 10. uri dop. javen železničarski shod z dnevnim redom: Politični položaj v Avstriji in delavno ljudstvo. Na ta izredno dobro obiskani shod je prišlo tudi precejšno število kmetov, ki so z vidljivim zanimanjem sledili govornikovo izvajanje. Za predsednika je bil izvoljen posestnik Ivan Šetinc, ki je navzoče iskreno pozdravil ter podelil govorniku sodrugu Kopaču iz Trsta besedo. Poročevalec je v skoraj 2 ure trajajočem govoru razlagal dnevni red. Ostro je kritiziral intrige proti volilni reformi, posebno zavratni napad poljskih zlahtčičev. Za razvoj delavstva je volilna preosnova tako eminentne važnosti, da mora zastaviti v nje dosego vso svojo silo in če mislijo nasprotniki splošne volilne pravice, da se jim bode posrečilo preprečiti jo in tako še nadalje ohraniti svoje privilegije, so naredili račun brez krčmarja. Delavstvo bode razvilo vso svojo moč in če ne pojde z lepim, potem poseže po najostrejšem orožju. Burno odobravanje je sledilo govoru. Nekaj izmed navzočih kmetov se je oglasilo za besedo in poprašalo, kako stališče zavzema socialna demokracija napram kmetom. Govornik je pojasnil, da ni naša naloga, obljubovati kmetom rešitve, marveč povedati golo resnico, da se ga v današnji družabni obliki ne da rešiti, temveč le trpljenje olajšati. Družbo krivice je treba nadomestiti z družbo pravice in potem bode tudi poljedelcu pomagano. Ko se je še predsednik navzočim za veliko udeležbo zahvalil, je zaključil zborovanje in željo, da bi se v kratkem vršil zopet tak shod.

Zidani most, 6. maja. Ob 8. uri zvečer se je vršil v gostilni g. Mozarja javen železničarski shod z dnevnim redom: Zadnji vspehi železničarjev in njih organizacija. Shod je bil tako dobro obiskan, da se že dolgo ne spominjamo tako impozantnega zborovanja. Predsedoval je sodrug Pečnik. Sodr. Kopač iz Trsta je razlagal dnevni red ob splošnem odobravanju navzočih. Dejal je: Sedaj smo sklenili z železnicami nekako premirje, ki naj obenem služi v to, da izpopolnimo naše vrste, da bode organizacija vsaki trenotek pripravljena, če bode to potreba, pokazati svojo moč. Združeni kapitalisti že prežijo, kako bi opeharili železničarja. Tako n. pr. jim je zavarovalnica proti nezgodam za železničarje pravcati trn v oči in radi bi jo še poslabšali. Dosti dela nas še čaka. Nič ne more vedeti, ali ne bodo v najkrajšem času morali železničarji stopiti v boj, ne le radi ekonomičnih, marveč tudi političnih pravic. Treba je torej organizacijo izpopolniti, da bode na vse eventualnosti pripravljena. Naj stori torej vsaki član svojo dolžnost, naj neumorno deluje za razširjenje in poglobljenje organizacije, kar bode posamezniku in skupnosti v blagor.

Socialni pregled.

Stavka pri Kozlerju.

Brata Kozler sta torej ostala trmasta — slepo orodje pivovarnarskih podjetnikov: planinskih dežel, ki hoče izrabiti ljubljansko pivovarno za svoj eksperiment. Trmasta — drugače se ne more reči; kajti doslednost, odločnost mora biti pametna, v Kozlerjevem ravnanju pa ni nič pametnega in kar je navidezno povdarjeno, je slabo prevdarjeno. Naj računata brata Kozler, kakorkoli hočeta, ne izogneta se škodi, ki bi bila občutljiva, tudi če bi bila tvrdka bogatejša, kakor je. In če danes še ni velika, se bode vendar progresivno povečala, tako da izpolnitev pravičnih delavskih zahtev nikoli ne bi dosegla take višave stroškov.

Gospoda Kozler hočeta imeti boj — naj ga imata. Delavstvu, ki je zahtevalo minimalno reguliranje zares sramotno bornih plač, se ne more očitati nobene pretiranosti; saj mora tudi najkonzervativnejši človek priznati, da ima delavec vsaj pravico do življenja. Z mezdami, ki jih je doslej plačevala Kozlerjeva pivovarna, se pa sploh ne more živeti. In da zahteve niso bile visoke in da niso presegale gospodarske moči podjetja, se razvidi iz tega, da plačujejo sedaj stavkokazom po trideset vinarjev na dan več, nego bi bile iznašale že regulirane plače prejšnjih delavcev.

Na boj je bilo Kozlerjevo delavstvo prisiljeno. Ko je predložilo svoje zahteve, je podjetništvo zahtevalo, naj delavci počakajo 14 dni. Zaupniki pa so zanesljivo izvedeli, da se je tvrdka že pripravila na to, da po preteku teh štirinajstih dni enostavno odpusti delavce in da je že ustavljala varjenje piva. Termin je bil torej mišlovka in delavci niso mogli storiti nič drugega, kakor takoj začeti boj, ali pa takoj kapitulirati na milost in nemilost in mirno trpeti, da pomeče tvrdka nekoliko delavcev na cesto. Oločili so se za boj in stavka je začela popolnoma spontano. Vse čenčarije klerikalcev, da so socialni demokratje nagnali ali naščuvali delavce v boj, je navadna laž; res je le, da so se socialni demokratje zavzeli za svoje sodruge, ko je bil boj že napovedan.

Stavko se je vodilo z izvenredno zmernostjo in dasiravno so bile zahteve delavstva iz začetka naravnost malenkostne, so bili stavkujoči vendar pripravljeni na popustljivo ugovarjanje, kar je bilo bratoma Kozler znano. Ali njuno ravnanje se mora danes imenovati neodkritosrčno. Tvrdka je neoficielno neoprenehoma izjavljala, da je pripravljena, popljsati plače in je pošiljala celo časopisom notice v tem smislu; to pa ni bilo resno, ker je tvrdka vedno trdovratno odklanjala vsako pogajanje in delavci niso mogli nikoli izvedeti, kaj ponuja in kakšni so njeni pogoji. Miroljubnost delavcev je nedvomna. Ko je g. Kozler ošabno odklonil pogajanja z zastopniki organizacije, kar je za organizirane delavce naravnost žaljivo, so vendar zaradi ljubelega miru popustili in poslali so zaupnike iz pivovarne k tvrdki, med njimi tudi take, kakor jih je gospod Kozler sam zahteval. Ako bi bilo imelo podjetništvo resno voljo, bi bilo takrat lahko sklenilo mir. Ali zaupniki niso mogli dobiti niti ustmene niti pismene raz-

ložitve Kozlerjevih koncesij v roke, temveč reklo se jim je: Kdor hoče vedeti, kaj dobi, naj pride sam, pa se mu bode povedalo. Torej: Kozler bi sprejel, kogar bi hotel, ako bi se dotičnik brezpogojno podložil njegovim pogojem, druge pa bi pognal na cesto.

Umevno je torej, da je delavstvo zavrnilo tako rešitev, ter je vstrajalo v boju. In držalo se je res vzorno. Ves čas stavke je našla tvrdka med njimi komaj pet ali šest stavkokazov. Ali podjetništvo je upalo še vedno, da razbije solidarnost delavstva in da dobi pomoči od zunaj. Agentje in g. Kozler so iskali stavkokazov po celi deželi, a z zadovoljnostjo lahko konstatujemo, da jih nikjer na Kranjskem ni dobil, izvzemši nekoliko — krščansko-socialno organiziranih «delavk» iz limove tovarne. Delalo je sicer nekoliko neprostovoljnih delavcev iz prisilne delavnice, a ko sta sodruga Kristan in Habschied razložila gospodu deželnemu glavarju, da je delo prisiljenec v takem slučaju nezdržljivo z objektivnostjo deželnega zavoda, je sklenil deželni odbor, obustaviti nadaljnje dodajanje prisiljenec.

Zadnjo nedeljo je šel pivovarniški ravnatelj iskat srečo na Štajersko in tam je res našel nekoliko indiferentnih kmetov okrog Ptuja, ki jih je pripeljal v pivovarno. Menda si ne domišlja, da je s tem pomagal podjetju, kajti tisti «delavci» niso za rabo. V pivovarni so pač mnogo pili, prepirali so se, delali pa niso nič. Ali evidentno je, da je bil Kozlerjev namen samo demonstrativen. Hotel je pokazati, da lahko dobi delavcev. Toda demonstracija je bila klavrna in ni dosegla cilja. Ko je prišlo nekoliko kvalificiranih delavcev v pivovarno, zahtevati izpričevala, so našli tam prav kisle obraze in vprašalo se jih je, ali jim ni nič žal za službo. Jasno je, da je le tvrdki žal za delavce, ki pa so odgovorili, da bi bili neumni, ako bi jim bilo žal za tako službo.

Tudi posredovanje obrtnega nadzornika je bilo brezuspešno; tudi napram njemu je ostal Kozler trmast. Z ozirom na to je velik del delavcev sklenil, da sploh ne gre več v to pivovarno, tudi če bi gospod Kozler izpolnil vse zahteve. Tako je delavstvo, ki je ostalo ves čas solidarno, v torek zvečer sklenilo, da konča prvo fazo boja ter je soglasno zaključilo konec stavke ter je tistim, ki hočejo iti zopet v pivovarno na delo, dovolilo, da gredo. Glede daljnih korakov pa je prepuščilo odločitev ljudskemu shodu, ki bode v nedeljo dopoldan v «Puntigamski pivnici».

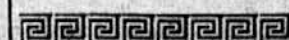
Situacija je za delavce popolnoma jasna. Nadaljevanje stavke je bilo nepriporočljivo, ker bi na eni strani zahtevalo mnogo nekoristnih žrtev od delavstva, in pa ker so na drugi strani potrebna nova sredstva, ki jih delavstvo na prihodnjem shodu nedvomno sprejme.

Boj, ki sedaj začne, bode najbrže dolgotrajen, ali izvesti se ga mora do konca. Zanašajoča se na problematično podporo pivovarnarske zveze, ki jima iz Graca komandira, ostaneta brata Kozler najbrže še nadalje trmasta, tembolj ker škoda, ki jo pretrpita, ne postane prvi dan očitna. Ali delavstvo mora biti pripravljeno tudi na dolgotrajni boj. Rešiti mora vprašanje, ali more zaveden delavec piti pivo, ki se ga iz-

Listnica uredništva.

Jesenice: Prihodnjič! Trbiž: V Brnu. Lož: Enostavno naznanilo na okrajno glavarstvo. Raznim dopisnikom: Kar bode mogoče, objavimo, čim dovoli prostor.

Slavnemu občinstvu priporočam svojo nanovo otvoreno

mehanično delavnico

za popravljanje koles in šivalnih strojev. Vsako delo izvršim točno in po najnižji ceni.

Za obilna naročila se priporoča

Ivan Klebš

mehanik

Ljubljana, Dunajska cesta št. 9.

deluje v podjetju takega značaja. kakršno je Kozlerjevo. Kdor ima potrebo, da popije čašo piva, se ga ne more prisiliti, da bi pil ravno Kozlerjevo. In niti hip ne dvomimo, da najde delavstvo pravi odgovor. Prepričani pa smo, da se pridruži sklepu delavstva tudi ostalo občinstvo, tembolj ker Kozlerjeva trdka pač ni storila ničesar, da bi zaslužila posebne simpatije občinstva, dočim so v deželi druge pivovarne, ki imajo gotovo več pravice do podpore ljudstva, kakor Kozlerjeva.

V tem boju, ki ga je prevzela trdka sama izzvala, računamo gotovo po pravici na najširšo solidarnost. Če se Kozlerjevega piva ne pije samo v Ljubljani in na Kranjskem, je pa tudi organiziranega delavstva še drugod, in kjer ga je kaj, tja sega tudi moč naše solidarnosti. Gospoda Kozler naj tedaj ostaneta trmasta, dokler se jima poljubi. Dokler ostaneta na svojem stališču, dotlej ostane tudi delavstvo dosledno.

Ponavljamo, da delavstvo ni hotelo gnati boja do take skrajnosti in pokazalo je svojo voljo do sprave zlasti na zadnjem shodu. Naj si torej trdka sama pripiše posledice. Da konsekvence ne izostanejo, nam priča izkušnja. V Plzinju je bil pred kratkim čisto podoben slučaj. Tudi tam je delavstvo vsled trme «meščanske pivovarne» končalo stavke, sledil pa je bojkot. In že danes izjavlja pivovarna, ki je pač močnejša nego Kozlerjeva, po nemških praskih listih, da je pripravljena, sprejeti zopet vse izključene delavce. Ali za tako ceno sedaj ne doseže miru. Ako se brata Kozler nočeta učiti iz takih izkušenj, naj pa poskusita sama.

Delavstvo pa izreče v nedeljo odločilno besedo.

Boji.

Socialni boj gre svojo nevzdržno pot in nobena sila ne premaga železnega zakona. Kapitalizem in proletariat — dva nasprotna sveta — kdo naj prepreči boj med obema? Kaj koristi vse poneumnevanje ljudstva, kaj vsa limonada «priatelj» delavstva, kaj klerikalno sladkanje in zapeljevanje? Kali socialnega boja leže v razmerah in morajo vzkliti — prejalislej — povsod. Nastopanje delavstva za svoje prave interese se lahko za nekaj časa zavleče, kakor ga zavlačijo zlasti klerikalci pri nas, ali zato izbruhne nevihta s tem večjo silo, kadar končno vendar zagrmí.

Avstrija ne stoji v prvi vrsti industrialnih držav. Skoraj po vseh avstrijskih deželah prevladuje poljedelstvo in to pojasnjuje konservativno reakcionarni značaj našega javnega življenja, tako je razumeti, da so boji med kapitalizmom in delavstvom drugod intenzivnejši in odtod črpajo naši kratkovidni nasprotniki upanje, da bodo zadržali socializem na njegovem zmagovalnem pohodu. Ali napredujoči čas se ne ozira na njihove nade; tistim, ki znajo čitati v dogodkih, pa daje dan na dan znamenja, da se ne more nikjer več postavljati kitajskih zidov.

Zadnji dnevi dajejo zopet veletehtne dokaze za to. Izmed mnogih gospodarskih bojev, ki se jih ravnokar bije v Avstriji,

omenjamo samo nekoliko najznamenitejših. Predvsem boj v Vitkovcih, kjer je industrialna družba za železno produkcijo izključila 1400 delavcev. Povod je bil navidezno malenkost. Nekateri uradniki Rotschild-Gutmanovega podjetja so se jezili, da so delavci praznovali prvi majnik. Drugi dan je družba odpustila 400 delavcev, večinoma zaupnikov in ker jih ni hotela sprejeti takoj zopet v delo, je začel eden najobsežnejših bojev, kar jih je doslej poznala Avstrija. V ogromnem podjetju počiva vse delo in stavka se širi dalje; delavci, ki so bili prisiljeni na ta boj, so pa stavili zahteve tudi glede plače, delavnega časa i. t. d.

Drugi primer je stavka v Sarajevu. Da se prav razume ondote dogodka se je treba spomniti, da je Bosna okupirana dežela, v kateri ne velja nikakršna ustavnost. Vlada ima takorekoč absolutno moč in če so to morale občutiti politične stranke sploh, v kolikor je mogoče govoriti o njih, je bilo delavstvo še bolj preprečeno v svoji svobodi. Političnih pravic enostavno ni imelo in to je seveda uplivalo tudi na gospodarske razmere, ki so naravnost klavrne. Tako bi se vendar dalo zabraniti delavsko gibanje in socializem... Toda zaman. Kar se mora zgoditi, se zgodi povsod — tudi v Sarajevu. Delavstvo ondote tobačne tovarne ima tako slabe plače, da bi komaj vrabec izhajal ob njih. Končno je postalo to stanje nezno, delavstvo je moralo zahtevati zboljšanje in ker je bilo odbito, je stopilo v stavko. Prvo sredstvo absolutistov je v takem slučaju sila. Tako tudi tukaj. Ko je delavstvo demonstriralo, so našli nekateri uradniki priložnost, da se izkažejo. Najprvo so poklicali orožnike, ki so naskočili demonstrante, a so bili parkrat odbiti. Potem so mobilizirali ognjegasce, ki so brizgali vodo na uboge delavke. Razburjenost je naraščala, nekateri delavci so se uprli brutalni sili in orožniki so — streljali, ne da bi bil kdo prej posvaril ljudstvo. Posledice so grozne. Več oseb je ubitih, nekoliko težko, deloma smrtno ranjenih in med njimi ljudje, ki so prišli nehote na prostor demonstracije. Drugi dan je bila proklamirana generalna stavka in delo je počivalo po celem mestu. Za Sarajevo nezasišlan dogodek. In zmaga je bila hitro dosežena. Zaradi demonstracije zaprte delavke so bile izpuščene, orožniški stražmojster, ki je komandiral streljanje, je prišel v zapor, dovoljena je delavska organizacija, delavski shodi in doseženi so razni gospodarski uspehi. To je popoln preobrat za Bosno. Socializem je prekoračil tudi to mejo.

Stavka v Vitkovcih je končana, ker je podjetništvo sprejelo vse odpuščene delavce.

V Zenici v Bosni je prišlo vsled stavke do konflikta med delavci in orožniki, ki so streljali ter so ubili štiri delavce; 6 je težko, 7 pa lahko ranjenih.

Na Dunaju so stavbni podjetniki izključili 30.000 stavbinskih delavcev, ker niso hoteli sprejeti poslabšanega delavnega reda. Nihče naj ne sprejme dela pri dunajskih stavbinskih podjetnikih.

V Osjeku stavkajo vsi stavbinski delavci. **V Mitrovici** je stavka v tvornici za tanin.

Na Nemškem je 300.000 kovinarjev izključenih.

Iz stranke.

Skupni izvrševalni odbor avstrijske socialne demokracije vseh narodnosti je imel plenarno sejo ob udeležbi zastopnikov vseh organiziranih strok in državnoborskih poslancev, ter je sklenil pozvati delavstvo, naj se v sedanjem času kolikor mogoče izogiblje lokalnih bojev ter naj čuva svoje moči, da bode vsak hip pripravljen, ako bode potrebno, da vstopi v stavko za splošno in enako volilno pravico.

Skrb vsake gospodinjice je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega grozljavanja okusna, zdrava v prepeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Pozor! Pri nakupovanju izredno imo Kathreiner in zahtevajte to izvirno znamko s črtno znamko žepnik Kneipp.

Vabilo
na
izredni občni zbor
„Občnega konsumnega društva“
v Zagorju
dne 20. maja t. l. ob 2. uri popoldne
v dvorani pri „Habatu“.

Dnevni red:

1. Ustanovitev podpornega sklada.
2. Preosnova pravil § 2.
3. Raznoterosti.

Vstop je dovoljen samo članom ter se naroča, da prinese vsak člansko knjižico za legitimacijo seboj.

Za nadzorstvo:

Jakob Strajner.

Jakob Saiko.

Zaloga in tovarna

pohistva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(bolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim so-drugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Laboratore“.